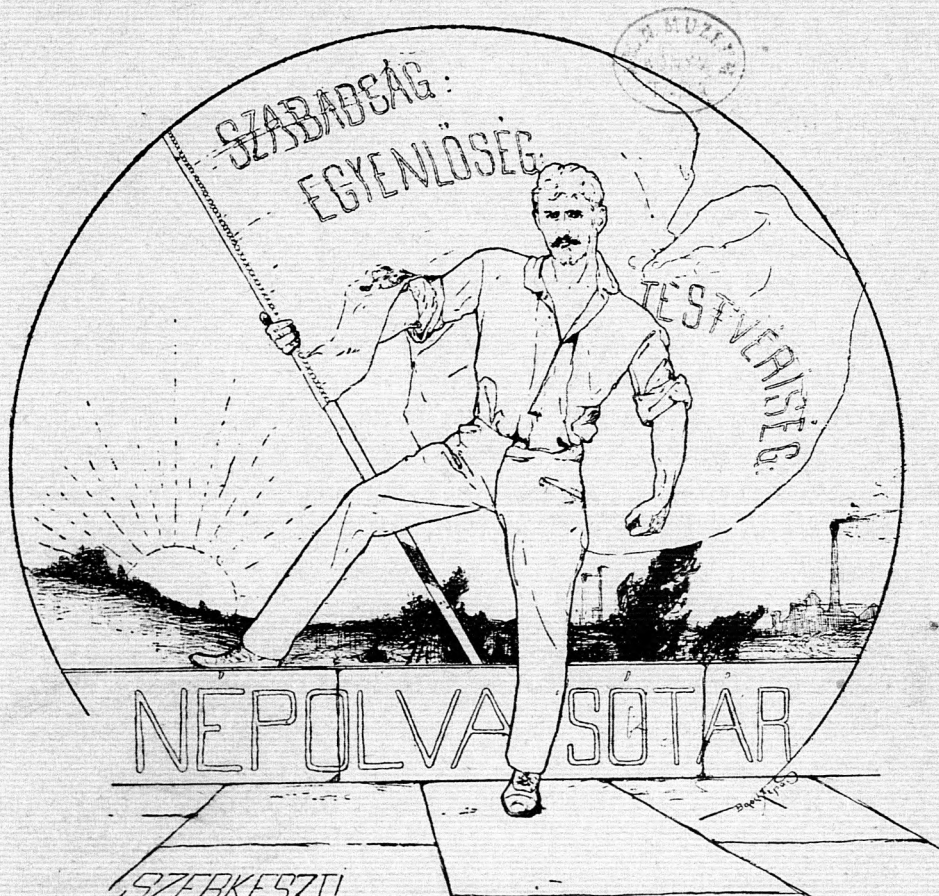

NÉPOLVASÓTÁR

SZÉPIRODALMI ÉS TUDOMÁNYTERJESZTŐ HETILAP.

SZERKESZTI

ÉS

KIADJA

MEZŐFI VILMOS

SZERKESZTŐSÉG

ÉS

KIADÓHIVATAL

GARAI-UTCZA 32.

AHOVÁ A MEGRENDELÉSEK INTÉZENDŐK

Tartalom: A hatalom, az erő, a tudás. (Képel. Mezőfi Vilmos) — A parnaszuson. (Ábet Adám.) — Jézus. (Weitling Vilmos.) — A három erőpróba. (Mertl József.) — Az akácza. (Szabolcska Mihály.) — Tudományok és találmányok köréből. — Különfélék. — Humor. — Világkrónika. — Szerkesztői üzenetek. — Betűtálcány.

➡ Egyes szám ára 10 krajczár. ➡

Kérjük a budapesti megrendelőket, hogy vasárnaponként ott-hon nem létükben ne felejtsék el hozzátartozóikat utasítani, hogy a „Népolvasótár“ füzetét tíz krajczárért vegyék át.

Az ujbpestiek figyelmébe!

Ujbpesten özvegy Deuchtné asszonynál, Attila-utca 1. sz. a. rendelhető meg a Népolvasótár. Kérjük ujbpesti barátainkat, hogy ezt minél szélesebb körökkel tudassák.

Minden lakásváltozásnak azonnal való pontos bejelentését kérjük a kihordóknál vagy levelezőlapon a kiadóhivatalba.

Ha fővárosi megrendelőink nem kapnák vasárnaponként pontosan házhoz hordva füzeiteinket: értesítsenek és gondoskodunk róla, hogy ez többé ne forduljon elő.

Budai barátainkat fokozott buzgóságra hívjuk fel. Nem a kívánt mértékben szaporodnak odaát az előfüzetők.

Vidéki bizalmi férfainkat kérjük, hogy hetenként pontosan, lehetőleg mindenkor szerdáig eszközöljék a leszámítást.

Uj megrendelők megkapják az eddig megjelent füzeteket is. Ugyszintén a jutalomkönyvet Bébel Ágostonnak „A nő és a szocializmus“ czimű vaskos művét.

A „Népolvasótár“ előfizetési ára negyedévre 1 frt 20 kr. Fizethető 60 kros részletekben.

A haladás, felvilágosodás és az emberszeretet minden hívének, de első sorban a munkásnépnek kötelessége terjeszteni füzeiteinket.

NÉPOLVASÓTÁR

5. szám.

Budapest, 1897. május 30.

I. évfolyam

Szerkeszti és kiadja MEZŐFI VILMOS.

⊗ Szerkesztőség és kiadóhivatal Garai-utca 32.

A hatalom, az erő, a tudás.

— Mese. —

— Képpel. —

Találkoztak egyszer, a hatalom :
egy szép fenséges aszszony, az erő :
egy gyönyörű izmos férfi és a tudás :
egy ősz, magas homloku, nyílt szemű
ember, és megállottak beszélgetni.

Bizony szörnyen panaszkodtak a
világ rossz rendje és a kis szívű
emberek ellen.

A hatalom kezdte meg a pana-
szok sorját :

— Meggyaláznak, engem a földi emberek. Nehány
nagy uri nyegle ember lefoglalt a maga és érdektársai
számára. Visszaélnék velem. Tekintélyemmel nem a sze-
gények és ügyefogyottak igazságos ügyét védem, hanem a gazdagok önzését szolgálják. Kezükben csak arra
vagyok jó, hogy az elnyomottat még jobban elnyomják,
a szegényt még jobban leigázzák és szavammal minden
ellenállásukat megfojtsák.

A hatalom busan elhallgatott. Most megszólalt az erő: — Engem is lefoglaltak gyáva emberkéek önző céljaiknak. Adományomat nem az emberiség javára, hanem megrontására fordítják. Ágyukban, Manlicher fegyverekben, szuronyokban személyesítenek, a melyek rögtön működni kezdenek, mihelyt a nép felemeli szavát, hogy kenyeret és jogot követeljen. Holott én az emberiség javára szolgálnék. Mert megtermékenyítenék uttalan rónákat, elhengerítenék az ember elöl óriás sziklákat, kiapasztanám a tengert, hogy kenyeret termeljenek a mélyén: de haj, gyilkosságra, erőszakoskodásra, az ember megrontására használnak fel engem.

Az erő szomoruan lehorgasztotta a fejét. Most megszólalt csendes, meggyőző hangján a tudás:

— Engem is meggyaláznak az emberek. Belőlem is monopoliumot csináltak. Nehány ezer önző ember rám tette a kezét és féltő gonddal örködik, hogy a nép ne jusson közel hozzám. A nép maradjon buta és együgyű, mert a tudás, az ismeretek, a műveltség csak a gazdagoknak valók. Ez az ő jelszavuk. Pedig én tudom, érzem, hogy nem ez a hivatásom. Áldás és világosságot terjeszteni minden ember agyába: ez volna a feladatom. Belehatolni a kifürkészhetetlenbe, lerántani a leplet a csodásról, érthetővé tenni az érthetlent minden emberfia számára: ebben lenném igaz gyönyörűségemet. De az emberek önző érdekeik szolgálatába szegődtek és meggyaláznak.

A tudás is elhallgatott. A hatalom, az erő, a tudás busan néztek össze.

Ebben a pillanatban az erdő rengetegéből, a melynek szélén folyt a beszélgetés, vállravezett kalapácsal, egyszerű, kék zubbonyban egy munkásember lépett ki. Hatalmas alakján megfeszült a ruha. Izmai szinte kidomborodtak és sejtetni engedték a bennük lakozó nagy erőt. Magas homlokáról, nyílt szeméből: az értelem sugárzott ki. Lábai alatt szinte megrengett a föld. Minden vonása, minden mozdulata, mintha hangos szóval hirdette volna: Én vagyok a munka! És ki az, a ki ur felettem!? A munkás elhaladt a három idegen mellett.

A hatalom, az erő, a tudás gyönyörködve néztek utána. Szemeik csillogtak a gyönyörűségtől.

— Ecce homo. Ez az ember!

Mondák ezek a pillantások. És ott nyomban elhatározták, hogy beköltöznek a munkásemberekbe, mert azok a legméltóbbak arra, hogy birlalói legyenek a hatalomnak, erőnek és a tudásnak.

*

Azóta ott szunnyadozik a hatalom a munkásnép lelkében, ott honol az erő munkától megedzett testében és ott fészkel, bár öntudatlanul, a tudás az agyában. S a mily mértékben terjed a nép között ennek az igaz történetnek a hire: a szerint nő a munkásnép hatalma, ereje és tudása.

Igen, igen a munkálkodó népben összpontosul a hatalom, az erő, a tudás, csak meg kell azt neki mondani, csak érthetővé kell ezt előtte tenni. S mihelyt a munkásnép ezt el is hiszi: *abban a pillanatban hatalmas, erős és megvilágosodott lesz.*

Mezőfi Vilmos.

A parnaszuson.¹⁾

— A „Népolvasótár“ számára írta: **Ábet Ádám.** (New-York.) —

Akárhol bolyongtam a világot
Innen vagy tul a széles tengeren,
Néhány hang mindig felém kiáltott:
„Szocziálizmus nálunk idegen“.
Tudom, tudom, nem kell, hogy untalan
Ismételjék, nincs szükség reája —
Egyenlőség mindenütt hontalan,
Szabadságnak sehol sincs hazája.

Szóltam a néphez, sokat ér a szó
De csak lassacskán fejlődik a nép,
Nem ritkán hős, olykor mindenható.
De gyakran olyan lomha, mint a pép.
Halad, halad igen, csakhogy olyan
Elátkozott lassusággal halad,
Mint széles medrű, csöndes nagy folyam,
Mely saját mélységein fennakad.

¹⁾ Az elpusztult régi görögök hite szerint a nagyvezű költöket, írókat, a kik halhatatlan műveket teremtettek: haláluk után egy eksztra paradicsomba, a parnaszusba helyezték el az istenek. Ott éltek azután egymás társaságában örök ifjúságban, kifogyhatatlan gyönyörök közepette. A mi költőnk, a kinek ez uton is köszönetet mondunk ezért a fenséges költeményért, éppen azt mondja el, hogy őt, a szoczialista munkásköltőt, az elfogult „halhatatlanok“ nem akarják társul fogadni. A költemény éle természetesen nem a meghalt, hanem az élő írók és költők ellen fordul, a kik még ma is úgy irtóznak a szoczializmustól, mint az ördög a tömjénfűsttől.

Fölhangolám szerényke lantomat
 S hurjába öntém égő lelkemet,
 Szent ügyemnek apostolokat
 Vágytam nyerni s érző sziveket,
 Egy ugrással a parnaszon teremtem
 Oh hová ragadtál te büszke láz!
 No ugyan diszes társaságba mentem,
 Mind egytől-egyig csupa burzsoáz!

Ott ültek a „szellem óriások”,
 Fejeiken diszelgett sok babér,
 S készültenek a híres alkotások,
 Mikért legott fizetve lón a bér,
 Durezásan kérdezém: félistenek
 Zsibáru ház e hely? vajjon, a kit
 Fénylő lángoszlopul rendeltenek
 Nem látja milliók millió bajait?

„Gyomor kérdés — feleltek ridegen —
 Szentélyünkben takarodj vakmerő
 Szociálizmus nálunk idegen.“

„Ugy, létezik anyag nélkül erő?
 Örökön mindig foglak áldani,
 Ha meg tudtok tanítani engemet,
 Miként lehet külön választani
 Embertesttől az ember szellemet.

Szivünkben ha érzés árja sajog
 Megszünjön akkor működni az ész?
 Elismert költők és szellem nagyok
 Tibennetek az ember elenyész?
 Szóljatok ti, kik tavasz sugarát
 Üdvözlitek rajongó illettel,
 Nap, mely az embernem rózsafáját
 Virágoztatná, dalt nem érdemel?

Talán költő nem a föld lakója?
 Ha már költők világa érzelem
 Nem-e kell, hogy érzelmük zászlója
 Szeplőtelen tiszta erkölcs legyen?
 Ha nemzetközi emberszeretet
 Ismeretek szikla mezébe száll
 S nemtő gyanánt övez testvéreket
 Oh van-e szebb, dicsőbb, nemesb morál? ²⁾

Csalatkoztok dicső író urak
 Kiknél a fő szín pompás szóvirág;
 Szemmel láthatja mind a ki nem vak:
 Szociálizmus az egész világ;

²⁾ Morál: Erkölcs.

Egy új világ, egy szabad nemzedék,
Melynek törvényt természet szab csupán
S ahol öntudat egy drága ék —
Lángelmének nem jutna hely talán?

Csalatkozott már sok irástudó —
Tanum a kereszt s él a pápa még!
A munkáspárt egy kisdéd embrió³⁾
Szociálizmus az emberiség!
Tépjéték ki a légből a napot
A természetből a természetet
Csak azután vihettek zsarnokot
Ünnepelni diadal ünnepet.

A romlott lelkü szereti a bűnt,
Tudatlan fél, pogány bálványt imád,
És százezrek halálhörgése künt
A harcmezőn, zsarnoknak élvet ad.
Dehát szívet, mely telve érzelem
Kincseivel agyat, mely lánggal ég,
S kebelt, a melyben becsület terem
Miért nem lelkesít eszményiség?

Képzeljétek, ha majd a nemzetek
Átgázolnak Tőke makacs fején
És szabadság zászlói lengenek
Az iskolák és gyárak tetején —
Milyen más lesz akkor a földi lét,
Az ember milyen büszke és nemes!
Annak, ki érté e fényes ígét,
Érette élni halni érdemes.

A tudomány nem lesz rejtett dolog
Néhány száz könyv penészes lapjain,
Midőn nem lesz első szülőtti jog
Abelt nem fogja megölni Kain;
Akkor, ha elméd végtelenbe fut,
Vagy ha agyadban tudás gyöngye nő,
Lesz nemzet, mely könnyen követni tud,
Melynél tudás drágább, mint drága kő.

Akkor a szívnek édes dobbanása
Szintén szabad lesz, igaz szerelem
Nem pénzért, sem jámbor pap szavára,
De még csak szerződéskor sem terem,
A vallomást, mely majd akkor fakad
Midőn a szívben nem szúr száz tövis,
Egy kebelből, mely boldog és szabad,
Lehet-e még csak elképzelni is?

³⁾ Embrió: Ember, állat, növény, a mikor kezdetleges, fejlődő állapotban van. Az anyaméhben levő gyümölcs.

Halljátok! Most nem guny szól, sem harag
 Erkölesrontó rut boszorkány mesék
 És kaczagtató csoda bogarak
 Lesznek-e mostan nagyhirű mesék.
 Nem értitek a fejlődés szavát?
 Lám már most is megvető mosoly fedi
 Álomfejtésnek együgyű tanát,
 A szentírásból lám legenda⁴⁾ lett!

Képzeljétek az ember családot,
 Ha nem gyötrik önkény tévhit s nyomor
 Mily eszmény fog hódítani világot,
 Mily fejthetetlen csodás lesz e kor
 Képzelve el, a ki arra képes.
 Szabadságban az emberi nemet,
 Mily boldog, mily gyönyörteli édes
 Lesz akkor átélni az életet!"

*

Hiába rajzolám a szép jövőt,
 Ecsételém a borzasztó jelent
 A zsold hívők rá m emelték a kőt
 S számúzték mint méltatlan idegent,
 Eszembe jött nagy bölesünk tanítása:
 Tőke ural geniuszt⁵⁾ jellemet,
 A munkásnépnek felszabadítása
 Csak is a munkásnép műve lehet.

Nem foglalok helyet dicsők között,
 Istenhez közel lévő parnaszon,
 Mint vándor, a kit balsors üldözött,
 Utfélen is elmondom panaszom.
 Gyöngé vagyok ügyem képviselni,
 Nem örököltem annyi szellemit
 Hogy méltóan tudjam megénekelni
 A számüzött tan drága üdveit.

J é z u s.

— Egy szegény bűnös evangéliuma. —

Irta: **Weitling Vilmos.**

Jézus a tulajdon ellen IV.

A tulajdon megszüntetésének tana volt első sorban oka annak, hogy Krisztust és hiveit annyira üldözték. Ez a tan, a mely a munkásoknak és a vagyonnak közösségéhez egyedül célra-

⁴⁾ Legenda: Szentek életéről, cselekedeteiről szóló mese.

⁵⁾ Génusz: (Szószertint) Védisten, védszellem. Itt lángészt jelent.

vezető eszköz, nagy száka volt az előkelő rómaiak¹⁾ és a zsidók, a papok, a saducéusok és léviták²⁾ szemeiben. S mert a mai társadalomban bár más nevekkkel, de ugyanezek az osztályok uralkodnak: azt tanítják nekünk, hogy Jézus csak ajánlotta a vagyontól való lemondást, mint önkéntes áldozatot, de nem követelte azt. A biblia ennek éppen ellenkezőjét bizonyítja. Lukács evangéliumának 14. részében eléggé érthetően mondja Jézus:

33. vers. „Ezenképen azért: valaki közületek búcsúját nem veszi minden javaitól, nem lehet az én tanítványom.“

A tulajdon ellen való tanításnak még nyilvánvalóbb bizonyosága az a válasz, a melyet Krisztus annak a gazdagnak adott, a ki tőle ezt kérdezte:

Máté 19. rész. 16. vers. „Jó mesterem! micsoda jót cselekedjem, hogy az örök életet vehessem?“

17. vers. És Jézus mondá annak: Miért mondasz engem jónak? Nincsen senki jó több az egy Istennél. Ha pedig bé akarsz az életre menni, tartsd meg a parancsolatokat.“

18. vers. Mondá az Jézusnak: Melyeket? Jézus pedig mondá: Ne ölj. Ne paráználkodjál. Ne orozz. Hamis vallást ne tégy. Tiszteljéd atyádat és anyádat: és szeressed felebarátodat, mint tenmagadat.“

20. vers. Mond néki az ifju: Mindezeket megtartottam ifjúságomtól fogva: mi fogyatkozás vagyon még bennem? Mondá néki Jézus: „Ha tökéletes akarsz lenni, eredj el, add el minden marhádát és osztogasd a szegényeknek és kincsed léssen mennyországban: és jere és kövess engem.“

22. vers. „Mikor hallotta volna pedig az ifju e beszédet, elméne megszomorodva: mert sok jószága vala.“

23. vers. „Jézus pedig mondá az ő tanítványainak: Bizony mondom néktek, hogy a gazdag nehezen mégyen be a mennyországba.“

24. vers. „Ismét pedig mondom néktek, hogy könnyebb a tevének által menni a tőnek fokán, hogy nem a gazdagnak Isten országába menni.“

S hogy az első keresztények tényleg ilyen szellemben jártak el, ennek nyomát találjuk „az apostolok cselekedetei“ 2. részének 44. versében, a mely így szól: „Mindnyájan pedig, a kik hisznek

¹⁾ Zsidóország, illetve Jeruzsálem, abban az időben az elpusztult római birodalom hűbéres tartománya volt

²⁾ Saducéusok és léviták: vallás és vagyon csoportok az akkori zsidóságban.

vala, együtt valának és mindenük közös vala.“ Együtt ettek, ittak, laktak, dolgoztak és gazdálkodtak. Nem volt külön pénzük, hanem közös pénztárt tartottak, nem voltak különleges érdekeik, hanem közös érdek kapcsolta egybe őket. Erről szólnak a következő versek: 45. vers. „És jószágokat, marháikat eladják vala, és osztják vala azokat mindenkinek, mint a szükség mutatja vala.“ (4. rész. 32. vers.) „A sokaságnak pedig, a mely hitt vala, szivek-lelkek egy vala; és senki semmi marháját nem mondja vala magáénak, hanem nékik minden közös vala.“ 34. vers. „Mert ő közöttök senki nem vala szükölködő; mert valaki mezőket, vagy házakat birnak vala, eladván azokat, az eladott marhának árát előhozák vala.“

S a kinek mindez még nem elég bizonyosság arra, hogy az eladott értékek jövedelme közös pénztárba jutott, a melyből nemcsak alamizsnát osztogattak, az olvassa a következő fejezetet: (5. rész 1. vers.) „Egy ember pedig, a kinek neve Anániás volt, Safirával, az ő feleségével eladá az ő örökségét. 2. vers. És eltulajdonita³ valami részt az áraban, mely dolog az ő feleségének is tudtára vala és valami részét előhozván, az apostoloknak lábaiknál letevé.“

Itten tehát a javak eladásából befolyt pénz, egy részének visszatartása *lopásnak* lesz minősítve, erre utal a kifejezés: *eltulajdonította*. A vagyonközösség elve nélkül nem lehetett volna ráfogni, hogy eltulajdonított valamit, azért, mert nem mindent adott oda.

8. vers. Mondá pedig Péter: „Anániás mért foglalta el a a Sátán a te szivedet, hogy hazudnál a Szent Lélek ellen és a mezőnek áraban megtartanál?“

A pénznek visszatartását tehát tolvajlásnak minősítik és a mint az 5. és 10. versből kitűnik, halállal büntetik. A tulajdonnak megszüntetését senki sem mondotta ki szigorubbán, mint az akkori keresztyénség. A mai legridegebb kommunisták sem lehetnének hasonló esetekben szigorubbak.

Tulajdonos! Olyan jól érzed manapság magadat négy falad közt, mint a tót, szalonnával bekent ingében, melyet nem változtat sem télen, sem nyáron. A mint a tót előtt ismeretlen élvezet a tiszta ing, úgy te sem tudod élvezni a vagyonközösség gyönyöreit. Ha a magántulajdont erőszakosan akarnak megsemmisí-

³ Ez a szó „eltulajdonita“ Károli fordításában így van: „megtarta.“ A német fordításban azonban: „entwandte“, a mi szószerint fordítva: „eltulajdonította.“ A ford.

tenni, bizonyára épen úgy ellenkeznel, mint ellenkeztek szüleid a védhimlő oltással szemben. De a mint eltűnt ez az előítélet, úgy meg fog szünni az a másik előítélet is. A kis tulajdonosok nagy tömege, de néhány igazságszerető nagy birtokos is kezdik belátni a vagyonközösség nagy előnyeit és azokat, a kik erről gondolkodtak, a közösség helyes magyarázatával meg lehet győzni.⁴

A mai társadalom emberei tulajdon felfogásukban hasonlítanak a hajótöröttekhez. Az egyes boldognak érzi magát, ha a forogtatásban egy deszkaszálba kapaszkodhatik, különösen, ha látja, hogy szomszédjai mint küzködnek a nyomoruság hullámaival. De vajjon ezek a kapaszkodók vonakodnának-e egy közös nagy hajóba szállni, a mely megmentésükre sietne?!

S mint vélekedsz, te gazdag birtokos? Most tudod Istenednek parancsolatját. Megmernéd még egyszer kérdezni: Uram, mit tegyek, hogy érdemessé legyek Isten országára? S ha azt mondaná neked: Oszd meg vagyonodat a szegényekkel, vajjon nem-e forditanál neki most éppen úgy hátat, mint tette annak idején a gazdag ifju?

Milyen nehezen juthat a gazdag Isten országába! Jól tudják ezt a papok — azért csináltak a tü fokából, nagy házkaput: a teve kissé meghajol a papok csinálmanya előtt és így Isten paripája mellett sutyomba beoson.

A három erőpróba.

— Történelmi adatok nyomán írta: **Mertl József.** —

(Második folytatás).

Alig, hogy véget ért ez a véres jelenet, egy egész családot vezettek be. Egy kis vörös férfi, annak a felesége, két leány, egyik 15, a másik 17 éves és két kis fiugyermek: ezek voltak a belépők.

A czár megszólalt: „Tutjeff tanácsos! Rád biztuk az állami pénzek kezelését és te megfelelkezve Isten parancsáról és a mi kegyelmünkről, türted, hogy Senatjeff herczeg megdézsmálja a pénztárt még pedig Zsigmond lengyel király javára, hogy bennünket megfoszszon a tróntól. Ezért meghalsz.

— Legyen meg a te akaratod, válaszolta Tutjeff. Te vagy a mi földi Istenünk és mi vagyunk a te rabszolgáid. Mindenért köszönetet kell neked mondanunk: kegyelmedért, mint büntetésedért.

S ezzel mélyen meghajolt a czár előtt. A felesége is akart valamit mondani, de olyan halálos ijedtség vett rajta erőt, hogy

⁴ Sohase hagyjuk figyelmen kívül, hogy ezek a fejtegetések öt-hat évtizeddel ezelőtt lettek írva. Azóta sok mindenben változott a szociálisták felfogása. A ford.

csak értelmetlen szavak hagyták el ajkait. A leányok hangosan zokogtak, a gyermekek pedig a földre borulva sirtak.

— A leányokkal kezdjük meg. Jegyezte meg a czár. „Igaz, hogy valami más célra érdemesebb volna őket felhasználni, de hiszen ezrével vannak, a kik rendelkezésünkre állanak. Akaszszátok fel őket a lábaiknál és középen fűreszeljétek ketté!”

A pribékek eleget tettek a parancsnak. Miközben a nyomorult leányok iszonyu kinjaikban ordítottak, a czár odalépett a térden csuszó Tutjefffhez és így szólt hozzá: „Lásd leányaidnak kinjait és szégyenét! Így bánik a czár azokkal, a kik hűtelenekké lettek hozzá.”

Az anya, mint az örült, rohant a leányokhoz, a kiknek a testéről patakokban csurgott a vér. A pribékek durva kézzel lökték félre

— A gyermekeket dobjátok a kemenczébe! Ordította a czár, a kit részeggé tett a vér látása.

A szerencsétlen anya most teljesen elvesztette az eszét. Rémes átkokat szórt a czári fenevadra, a ki Isten felkent szolgájának hívatta magát.

— „Ah! halljátok csak”. Szólott esodálkozva a czár. „Milyen ügyesen használja ez az asszony a nyelvét. Kössetek egy kötelet a szája két végéhez és rántsátok a füléig az ajkait. Te pedig Kudejár a tükkel szurkald keresztül-kasul”.

A pribékek hozzáálltak a munkához. Kudejár meg egy óriási tüvel az asszony testét különböző helyeken át meg át szurta.

— Elég! Parancsolta kis idő múlva a czár, a ki nagy gyönyörűséggel szemlélte a kinzást. „Végezzetek, üssetek egy tűt a halántékán keresztül!”

Ez megtörtént. Most a férfiura került a sor. Két pribék felrántotta a száját és egy harmadik olvasztott ólmot öntött belé.

— Hogy izlik az ivás? Nemde forró egy kissé, ne félj idővel majd csak hozzászokol? Gunyolódott a czár. Az udvari tanácsos ájultan zuhant a pallóra és leirhatatlan kinok közt hentergett ott néhány perczig.

Végre minden elcsendesült. Az áldozatok kilehelték lelküket, csak a két gyermekek ott a kemenczében sikoltottak egyet-egyet. A császári tigris öldöklési kedve azonban még nem ért véget.

Egy csinos, huszonöt éves fiatal embert vezettek a terembe. Vele jött be egy idősebb asszony, a kinek arczán egykori szépségének nyomait még fel lehetett fedezni. Büszkén nézett körül és oly magasan hordta a fejét, mintha azért jött volna, hogy alattvalóinak hódolatát fogadja.

A czár megszólalt: „Tulupoff Boris herczeg! Megfeledkeztél Istenről és megfélekedtél neked juttatott kegyeinkről: ellenségünk-höz akartál szökni. Anyád elősegítette a szökésed. Az Isten azonban tudtunkra adta gonosz terveteket. Lengyelországba való utaztatásban anyáddal együtt elfogtak. Most kegyellen büntetés vár reád. Feszítsétek meg!”

„Czár atyus!” Válaszolta nyugodtan az elítelt. „Én nem

vagyok áruló, hanem szívem keserűségében akartam birodalmad elhagyni, mert te, felséges ezár, ok nélkül pusztítasz bennünket. Ha egy kutyát ok nélkül állandóan vernek, az is elszökik az urától. Hatalmadban vagyok. Tégy velem a mit akarsz, de ne felejtse, hogy isten bíró fölöttünk, az majd megboszul“.

Tulupoffot megfeszítették.

„Te nem vagy ezár!“ Kiáltá kétségbeesve az anya. „Te ördög vagy, emberi alakban. Rosszabb vagy a vadállatnál, mert az csak éhség miatt gyilkol. Csak kinozzál, de a mindenható majd kipusztít minden ivadékoddal!“

— „Ha, ha, ha!“ Nevetett a ezár. „Hiszen a te nyelvecskéd nagyszerűen perdül! Szeretsz tréfálkozni, a mint látom. Jól van, úgy halj meg vígan. Csiklandjátok halálra. Te Kudejár kezd meg!“

Szegény kozák elátkozta a pillanatot, a melyben Moszkvába jött, de mit tehetett. Engedelmeskednie kellett. A hercegnő, mint egy tébolyodott futkosta körül a keresztet, a melyen fia borzasztó kínokat szenvedett. Hiába akart kiszabadulni a durva kezek alól; rémes nevetéssel erőteljesen a pallóra zuhant. Minden áron szerencsétlen fiához akart rohanni. A pribékek azonban nem bocsátották el. Ugy csiklandozták halálra.

A ezár csak néhány percig gyönyörködött ebben a látványban. Azután parancsára bevezették a többi foglyokat. Tizennégy nemes embert. Az volt a vád, hogy az udvar most kivégzett embereivel tartottak. A ezár rendeletére mindannyiukat mezitelenre vetkőztették. Ötöt forró vízzel végigöntöttek, háromnak karjait és háromnak lábait vágatta le. Azután kancsuka¹⁾ ütésekkel hajszolták a nyomorultakat, mindaddig, a míg a nagy fáradságtól és a vérvesztéstől félholtan összeestek. Ekkor ökölesapásokkal végleg megölték őket.

A ezár odafordult az udvaroncokhoz és hangos szóval kérdé: „Igazságosan ítélkeztem-e?“

„Igazságosan atyuska! Olyan igazán, mint Isten!“ Kiálták egyhangulag az udvaroncok. Most Kudejárhoz fordult a ezár. „Te is azt hiszed?“ „Igen atyuska!“ Válaszolta Kudejár, de lelkében sötétség és undor honolt. Gyűlölte a ezárt, megvetette önönmagát, de a vágyakozás a ezár gondjaira bizott imádott felesége után, elnémitotta.

„Elég volt mára!“ Rendelé a ezár. „Menjünk az esti misére“. Mindannyian elhagyták a kínzó termet, a mely vértócsáival, szerteszét heverő testrészeivel borzalmas látványt nyújtott. Csak egy élő ember maradt ott. Tulupoff herceg, a ki a legrettenetesebb kínoktól gyötörve vonaglott az utolsókat. Megtörő szemei a holtan előtte fekvő anyját nézték.

(Vége következik.)

¹⁾ Olyan mint az ostor. Rövid fanyelű eszköz, a melynek végéhez csimbókos bőrszija van erősítve.

Az akácza.

Ébbe az egész nagy határba,
Legszebb fa nekem az akácza.
Fehér fűtös, virágos lombjáért,
Hozzámvaló hűséges voltáért.

Mikor a bölcsőmben feküdtem,
Már akkor is ott állt fölöttem.
A mi házunk, mindig úgy szerette,
Az udvarunk vele volt beszegve.

É álmodozván százszor alatta,
Virágait rám-rám hullatta.
É addig-addig hullatta, hullatta:
Hogy a szívem megrezdült alatta.

És mikor ott szinehagyottan:
Egy kis lányba beleszógtam,
A legelső csókra, mit az kapott:
Az akácza virága biztatott,

Jártam már azóta sok helyütt,
De csak egyet néztem mindenütt.
É az akácza a hol nem virágzik
Én se bírtam ottan ki sokáig.

É hogy a siromon is ott legyen:
Meg se kell azt hagynom én nekem
Ugy is tudom, — a szívem porából
Virágosan megterem magától.

Szabolcska Mihály.

Tudományok és találmányok köréből.

§ **A szerves élet kora a földön.** A tudósokat sokszor kérdik, hogy mennyi idő telhetett el azóta, hogy a földön az első szerves élet mutatkozott. A tudomány természetesen ma még nem tud ezekre a kérdésekre határozottan felelni, azonban mégis rendelkezünk megközelítő becslésekkel. Kelvin a földmelegségnek befelé való gyarapodásából és kifelé való apadásából azt a kort száz millió esztendőre becsüli. Más tudósok egészen más uton tökéletesen egybevágó eredményre jutottak. Tehát száz millió esztendeje van élet a földön.

§ **Betegség az odvas fogakban.** Régi dolog, hogy az odvas fogak daganatokat és fájdalmas idegbántalmakat okoznak, de Strack párisi orvos azt állítja, hogy az odvas fogak ezenfelül utat nyitnak a tüdőbetegségnek a szervezet belsejébe. Strack tanár felfedezte, hogy 114 gyermek közül, kik mellbetegek lettek, 41 százalékának odvas fogai voltak.

§ **Penész a tojásban.** Bizonyára sok háziasszony tapasztalta, hogy némelyik tojásban — nem is olyan ritka jelenség — penészgomba-telep ütötte föl tanyáját, de aligha akadna egy is, aki magyarázatát tudná megadni annak, hogy miképen, mely uton került a penész a tojás belsejébe? Persze mindenki azt hiszi és nagyon természetes is az a föltevés, hogy a tojás meszes héja eléggé erős védőburok arra nézve, hogy kívülről penész-csira ne kerülhessen a tojás belsejébe. Általános is volt a hiedelem, hogy a penész csirái a petevezetékéből jutottak a tojás belsejébe akkor, amikor még a meszes héj nem burkolta be a fejrjét. De hát a hitetlen természettudós nem éri be a sejtelmes magyarázattal, kísérleti bizonyítékokat kíván, hogy valamely nézetben megnyugodjék. Most meghozta ezt is a véletlen és nyomában a kísérletezés, csak hogy nem úgy, amint eddig gondolták. A lehetetlennek tartott feltevés lett valósággá, t. i. arról győződtek meg, hogy a penész-csira a tojás meszes héján keresztül is kerülhet a tojásba. A penészgomba-telep kívülről, a tojás mészhéján keresztül kerülhet a tojás belsejébe. Látni való tehát, hogy a baromfi-tenyésztőknek mennyire kellene ügyelni a költő-hely tisztaságára, hogy a tojásba penész ne jusson.

§ **A napsütés tartama.** Dr. Kremser Berlinben, ki mindennap följegyezte a napsütés tartamát, kiszámította, hogy a nap átlagban véve naponként $4\frac{1}{2}$ —5 óra hosszáig süt, egyébként pedig az ég vagy felhős vagy éjszaka van. Ez az adat persze csak Németországra áll, míg Angliában a napi átlag $3\frac{1}{2}$ — $4\frac{1}{2}$, Franciaországban 5—6, nálunk pedig 5—7 óra. A síkságon többet süt a nap, mint a hegyvidéken és a ködös völgykatlanokban.

Különfélék.

? **Egy milliomos bogarai.** Washingtonban (Amerika) nemrég halt meg egy városszerte ismert alak, Joe Willard többszörös milliomos, aki egyike volt a képzelhető legnagyobb különzőknek. Az volt a bogara, hogy földet és házat, ingatlan vagyont szerezzen mentül többet és adót fizessen, de jövedelme ne legyen belőle. Bérleiével olyan szerződést kötött, hogy minden hó elsején délelőtt tíz óráig kell a bért havi részletekben lefizetni. Egy nappal előbb, vagy elsején tíz óra után nem fogadott el semmit és a „késedelmes“ bérlőt a bérletből azonnal kitette. Egyszer egy kétemeletes házat vett és bezáratta. Így állt a ház évekig, míg 1890-ben gyárosok kongresszust tartottak Washingtonban és e célra Willard házat akarták kibérelni. Ügynököt küldtek a milliomoshoz, aki azt felelte, hogy a házat három hónapra nem adja, csak egy évre; a bér 1000 dollár. A gyárosok erre is ráállottak és az ügynök visszament Willardhoz. „Egy havi bért előre!“ kiáltott rá a különző. „Oh egy negyedévit is kaphat előre!“ válaszolt az ügynök. Willard dühbe jött: „Nem kell három hónap! Kifelé! Nem adom bérbé a házat!“ — ordította és az ügynököt elkergette. Máskor egy üres telket akartak tőle megvenni. „Mit ad érte?“ — kérdezte Willard a vevőtől. „Kirakom az egész telket ezüst dollárokkal“ — felelte a vevő. „Ugy“ — mondta Willard — „ezen az alapon megköt-hetjük az üzletet, de élükre állítva kell elhelyezni a dollárokat.“ A vételből persze nem lett semmi. A telek közelében többnyire orvosok laktak, kik panaszt tettek az egészségügyi hatóságnál, hogy esős időben az üres telekről lefolyó piszkos lé az egész utcát pocsolyává változtatja. A különző milliomos kénytelen volt gátat építtetni a telke elé, de boszúból potom áron bérbé adta azt egy kőfaragónak, azzal a kikötéssel, hogy állandó sirkőállítás legyen ott — az orvosok tiszteletére. Egyedül élt, egy nagy, elhagyatott ötemeletes házban, még egyetlen fiát sem tűrte meg maga mellett, ha pedig látogatóba jött, nem fogadta, és lakását a látogatók előtt egyáltalán zárva tartotta. A mai „jól berendezett“ társadalomban ilyen bolondok pocsékolják el millió és millió munkásember szorgalmának gyümölcsét.

? **Mondj igazat és ne hadd betörni a fejed.** Mindent el lehet mondani, a legbántóbb igazságot is, a nélkül, hogy goromba legyen az ember. Csak meg kell találni hozzá a formát. Például: Egy török császár (szultán) hajdanában valami nagyon rosszat álmódott. Magához parancsolta a bölceket, elmondta nekik az álmát s rájuk rivallt, hogy okosodjanak ki belőle s mondják meg, hogy mit jelent.

Az álom szörnyű lehetett, mert a bölcek egyforma borzalmat olvastak ki belőle.

— Felség, itt baj van. Minden rokonságod kipusztul, olyan egyedül állasz majd a világban, mint az ujjam . . .

A szultánt előntötte az epe.

— Gazember! Ilyet merészkedel mondani? Üssétek le a fejét! Mig az ember hármát számlált, a bölcsnek már nem volt feje.

Jött a másik.

— Felség, bizony úgy van az. Minden rokonságod elpusztul, egyedül maradsz . . .

— Ne mondd tovább kutya, mars! Üssétek le a fejét!

Mig az ember háromig számlált, ennek a bölcsnek se volt már feje.

És jött a harmadik. Ez így kezdte a mondókáját:

— Hosszu életü leszél, felséges ur! Tuléled minden rokonságodat . . .

— Ez már beszéd, mondotta a szultán — adjatok egy tarisznya aranyat neki.

Humor.

(**Azok a vők.**

Sóhajt a férj:

— Nehéz, fájdalmas lehet ez a halál! Csak már tulesett volna rajta szegény anyósom!

(**A szellem.**

A tanár ur magyarázza a szellem erejét, aztán így szól:

— A szellemnek tehát nincs teste; nincs feje, nyaka, karja, lába . . . de mije van, Molnár?

A fiu elgondolkozik. Majd kivágja:

— Hasa!

(**Tanulékony.**

Jóska, az új inas, a minap a vendégnek a kezében hozta a pohár vizet.

Az ur leczkéztette:

— Máskor tányéron hozza a vizet.

És Jóska, mikor másnap vizet kértek tőle, a tányéron hozta a vizet, — de pohár nélkül.

Világkrónika.

— Roits nevű csehországi községben egy gyermek 7 napja alszik. Mesterségesen táplálják.

— Ez is bizonyítvány. Egy magyar község a következő bizonyítványt állította ki: Bizonyítjuk, hogy Kovács Gergely 33 éves, sok éve lopásból él, de most semmi keresete nincs, mert börtönben ül.

— Egy hős. A budapesti külső vácsi úton nagy tűz pusztított a múlt hét végén. Egy gyár égett. Egyik szobában 25 inas gyermek aludt, a kikiről már mindenki azt hitte, hogy ott pusztulnak a lángtengerben. Ekkor *Pidonovszky* Hugó nevű munkás-ember egy nagy gyár portása, és élete kockáztatásával kimentett a tűzből 19 gyermeket. 6 szerencsétlen ott veszett. Tisztelettel hajlunk meg e derék ember előtt és gondolatban szembeállítjuk ezt a hős munkást, azokkal a nyegle mágnásokkal, a kik Párisban hasonló esetben hősileg kereket oldottak.

— Egy kulturkép. Az ujságok két szóban mondják el, hogy Budapesten Havas Béla 18 éves lakatossegéd a Dunába ugrott a nyomoruság miatt és Feldhofer Antal 70 éves mázoló a budapesti szegényházban felakasztotta magát. Mily sokat beszélnek nekünk ezek a szomorú hírek!

— A görögök és törökök még mindig komédiáznak. Szeretnék a háborusdi játékot folytatni. De a győzedelmes törökök a többi országok nem engedik, a görögökből pedig kifogyott a szusz. Így tehát békén vannak — de meddig?

— Potya villamos. Ulm, németországi városban a villamos vasut részvénytársaság igazgatója összeveszett a városi tanácsossal. A nagy haragban a város megtiltotta a viteldijak szedését. 14 napja most ingyen utazik Ulm közönsége a villamoson. Bárcsak Budapesten is történnék egy ilyen kis összeveszés!

— Ausztriában a tavaszi esőzések nagy vizáradásokat okoztak. Több helyen, — így Bécs közeleiben a Duna, — kiöntöttek a folyamok és nagy károkat okoztak.

— Orvosnő. A napokban tette le a vizsgát a budapesti tudomány-egyetemen az első magyar orvosnő. Wartha Vinczénének hívják ezt a derék nőt, aki behatolt abba a foglalkozási körbe, amelyet eddig a burzsoá férfiak szabadalmuknak néztek.

— Szakácsné nevelés. Egy esomó mágnás asszony szegény leányok részére háztartási iskolát létesített a fővárosban. A méltóságos és nagyságos urak ingyencz gyomrai ellátására jó szakácsnékat akarnak nevelni.

— Sikkasztás. A pesti magyar kereskedelmi bank egy hivatalnoka tizenhatezer forintot elsikkasztott és megszökött.

— A fenevad. Hradil Alfonznak hívják azt az embert, a ki Budapesten és Bécsben néhány krajezárért két öreg asszonyt gyilkolt meg. Most kitünt, hogy Brünben is meggyilkolt egy asszonyt. A gyilkos ezt tagadja.

— A kerítő. Így nevezi több ujság Nopcsa Elek bárót, a budapesti dalszínház és nemzeti színház főigazgatóját, mert nagyuri mágnás barátai számára színésznőket kerített. Olyan piszkos dolgok kerültek napfényre, hogy szinte restelkedünk azokat itt lenyomatni. Ilyen a mágnások erkölce.

— Tolvaj orvos. Egy ugynevezett társadalmi oszlopról rántották le ismét a leplet. *Lenkei* Béla fővárosi orvost drága képek lopásán érték. A képeket azután eladta, hogy legyen miből a szeretőivel dorbézolni és nagyuraskodni. Most a börtönben várja sorsát.

— Wiesbadenben (Németország) egy papagáj gyomrában gyémántot találtak. Urnöje fülbevalójából harapta ki és lenyelte.

— Tejfürdők. A párisi „finom“ hölgyek most tejszobában fürödnek. Tehetik, hiszen csak 25 forintba kerül egy-egy fürdés!

— Ez is ok. Bécsben egy 22 éves hivatalnok agyonlőtte magát, mert műveletlennek gunyolták. — Szent Pöltenben egy 14 éves leány marólugot ivott és meghalt, hogy megmeneküljön egy rosz fogának kihuzatásától.

A pontos kézbesítésért és expedálásért Fleischmann Andor, a „Népolvasótár“ kiadóhivatalának vezetője felelős. Panszokkal hozzá tessék fordulni. Garay-u. 32.

Szerkesztői üzenetek.

P. S. Budapest. Szerencsekívánatait átadjuk Szirányi László dr. buzgó főmunkatársunknak, a ki most fogadott örök hűségét egy aranyos asszony-személynek. Attól ne tartson! A ki egyszer a mi nagy elvünkbe belebolondult, az csak a halállal hagyja el szenvedélyét. Az az asszonyhajszál, a melylyel ön példálódzik, csak rövid ideig köti le az elveit komolyan hívő férfit. A mézes hetek majd elmúlnak és előtérbe lép az eszméiért küzdő férfi. A gerlicze bugást, a harezi tárogató hangja váltja fel. Ne irigyeljük tehát azokat a szilaj mézes heteket. Kivánjuk inkább, hogy állandóan csendes boldogság kövesse őket.

P. Ferencz. Bpest. Köszönjük szépen. Talányokkal jó időre el vagyunk látva. Adomákat bizony onnan veszünk, a honnan kapunk. Mert adomákat *csinálni*, nem lehet a mi hivatásunk. Minél több *előfizető*: ez válik a „Népolvasótár“ előnyére.

L. A. Pécs. Köszönjük. A fenti üzenet önnek is szól. Üdvözet.

M. E. Szentés. A neve: Bokányi Dezső. Foglalkozása: tanult kőfaragó. Ez idő szerint azonban egy fővárosi betegsegélyező egyletnek tisztviselője. Kinézése: kicsiny, sovány ember. Kis bajusza és kevés oldalszakállja van. Meg van elégedve a felvilágosítással? Most szeretnők hallani a „nyilatkozatot.“

Sch. Ferencz. Költeményei költői érzésről tesznek tanúságot. De ne felejtse, hogy a jó költemény írásához nemcsak érzés, hanem technikai tudás is kell. Ezt pedig tanulni kell. Mesterség ez is, mint annyi más. A „Népolvasótár“ díszes írói gárdájában csak ilyen költő mesteremberek vannak. Tessék azoknak technikáját ellesni és bizonyosok vagyunk benne, hogy idővel, ha bele nem un, ön is fog tudni formailag is szép költeményeket írni.

N. J. Pécs. Hangulatos az ön kis czikke. De az a baja, hogy már idejét multa. Mert „május első reggele“ rég elmúlt.

S. Márton Pécs. Képtalányunk van kész egész garmadával. Arra tehát nincs szükségünk. Hanem *egyszerű*, de mégis ötletes betűtalányokat szívesen veszünk. Üdvözet.

K. Kálmán Budapest. Ez az üzenet önnek is szól.

S. L. Budapest. Köszönjük: Alkalomig felhasználjuk.

Betűtalány.

A
P
A P A P A
P
A

A helyesen megfejtők két jutalmat sorsolunk ki. Az első jutalom: „Munkásdalok és szavalatok“. A második: „A magyar munkásmozgalom története“ című könyvek.

A megfejtést, valamint a jutalmak nyertesait, ugyancsak a helyesen megfejtők névsorát a Népolvasótár 7. számában közöljük. Megfejtési határidő: június 6-a.

A **Népolvasótár** 3. számában közölt szótalány megfejtése:

S z a b a d s á g.

Az első jutalmat „Munkásdalok és szavalatok“ cz. verseskötvet nyerte Tóth István, H.-M.-Vásárhely, VI. ker. Tölgyfa-u. 16.

A második jutalomkönyvet: „Tudomány és vallás“ nyerte Röder Juliska, Budapest, V., Árpád-u. 9. sz. 5. ajtó.

A harmadik jutalmat „A földmivelő munkások helyzete és feladata“ című könyvet nyerte Szekeres István, Bács-Szt.-Tamás.

Helyesen fejtették meg a talányt a következők:

Budapestről: Fellner Márton, Röder Juliska, Zsigmond Lajos, Fajkos László, Poleszák Gyula, Nagy Gábor, Nemes János, Szabó János, Scherer András, Hegedüs Ferencz, Petra József, Ivanics Mihály, Gillich Miklós, Kovács János, Zilachy József, Dobrovits András, Ladiszné. Krausz Márk, Sneller Gyula, Kanczley József, Tamás János, Varga Antal, Lukács János.

Vidékről: Szekeres István, Gaál Miksa Bács-Szt-Tamás, Mihálovics András Pécs, Tóth István H.-M.-Vásárhely, Kőmives Ferencz Torda, Molnár Gyula Makó, Maitz József Mosony, Molnár Elek Szentes, Szücs István H.-M.-Vásárhely, Lill Antal Pécs, Széles József Baróth, Valentovics András Czepléd, Hauzer Mihályné Pécs, Marinovszky Ferencz Szász-Régen, Orvecz István H.-M.-Vásárhely, Bodó Imre Baróth.